

УДК 342.9:343.352(477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.2.13>

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОСТКОНФЛІКТНОЇ ВІДБУДОВИ

Ведмедєв С.С.,

*аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства**Навчально-наукового інституту права**Сумського державного університету*

ORCID: 0009-0000-8181-9752

Ведмедєв С.С. Трансформація принципів взаємодії органів публічної влади у сфері запобігання та протидії корупції в умовах воєнного стану та постконфліктної відбудови.

У статті досліджується трансформація системи принципів взаємодії органів публічної влади у сфері запобігання та протидії корупції під впливом воєнного стану та прогнозованих викликів постконфліктної відбудови в Україні. Проаналізовано сутність «правові принципи», «принципи права», а також «принципи взаємодії органів публічної влади у сфері запобігання та протидії корупції» як системи фундаментальних засад, що визначають характер координації, співробітництва та обміну інформацією між різними суб'єктами публічної влади з метою підвищення ефективності антикорупційної діяльності.

Обґрунтовано, що воєнний стан створює об'єктивну необхідність балансування між потребою в оперативності антикорупційних механізмів та збереженням ключових демократичних принципів. Доведено допустимість обмеження принципу гласності з міркувань національної безпеки за умови збереження прозорості розслідувань, не пов'язаних з оборонною сферою. Аргументовано неприпустимість істотного обмеження незалежності антикорупційних органів навіть в умовах воєнного стану, оскільки саме в кризові періоди корупційні ризики значно зростають. Обґрунтовано доцільність інтенсифікації інформаційного обміну між державними органами за умови посилення механізмів захисту конфіденційної інформації.

Визначено ключові тенденції еволюції принципів взаємодії в постконфліктний період: відновлення та якісне посилення принципу публічності як передумови залучення міжнародної фінансової допомоги; консолідація автономності антикорупційних інституцій через запровадження додаткових механізмів захисту від політичного впливу; інтенсифікація транснаціональної співпраці у виявленні та репатріації корупційних активів; створення спеціалізованих координаційних платформ для антикорупційної діяльності у сфері відбудови; впровадження консолідованої звітності про результати міжвідомчої взаємодії. На основі аналізу міжнародного досвіду постконфліктних країн (Боснія і Герцеговина, Косово, Ірак) продемонстровано критичне значення збереження інституційної спроможності та незалежності антикорупційних механізмів для забезпечення легітимності державної влади та ефективного використання міжнародних ресурсів відбудови.

Ключові слова: принципи взаємодії, органи публічної влади, запобігання корупції, протидія корупції, воєнний стан, постконфліктна відбудова, незалежність антикорупційних органів, гласність, міжнародна координація.

Vedmediev S.S. The Transformation of principles of interaction among public authorities in the field of prevention and counteraction of corruption under martial law and post-conflict reconstruction.

This article examines the transformation of the system of principles governing the interaction of public authorities in the sphere of preventing and combating corruption, as influenced by martial law and the anticipated challenges of post-conflict reconstruction in Ukraine. It analyzes the essence of such concepts as "legal principles," "principles of law," and "principles of interaction among public authorities in the field of prevention and counteraction of corruption," understood as a set of fundamental foundations that determine the nature, coordination, cooperation, and information exchange among various public authority actors with a view to enhancing the effectiveness of anti-corruption efforts.

It is argued that martial law creates an objective need to balance the demand for greater operational efficiency in anti-corruption mechanisms with the preservation of core democratic principles. The permissibility of restricting the principle of openness (glasnost/transparency) on grounds of national security is substantiated, if transparency is maintained in investigations unrelated to the defense

sector. At the same time, any substantial restriction on the independence of anti-corruption bodies is deemed unacceptable even under martial law, since corruption risks increase significantly during crisis periods. The expediency of intensifying information exchange among state bodies is justified, subject to strengthened mechanisms for protecting confidential information.

Key trends in the evolution of these interaction principles during the post-conflict period are identified: the restoration and qualitative strengthening of the principle of publicity as a prerequisite for attracting international financial assistance; the consolidation of the autonomy of anti-corruption institutions through the introduction of additional safeguards against political interference; the intensification of transnational cooperation in detecting and repatriating corrupt assets; the establishment of specialized coordination platforms for anti-corruption activities in the reconstruction sphere; and the implementation of consolidated reporting on the outcomes of inter-agency cooperation. Drawing on the international experience of post-conflict countries (Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Iraq), the article demonstrates the critical importance of preserving the institutional capacity and independence of anti-corruption mechanisms for ensuring the legitimacy of state authority and the effective utilization of international reconstruction resources.

Key words: principles of interaction, public authorities, corruption prevention, corruption counteraction, martial law, post-conflict reconstruction, independence of anti-corruption bodies, openness/transparency, international coordination.

Постановка проблеми. Введення воєнного стану в Україні спричинило необхідність перегляду усталених підходів до функціонування антикорупційних механізмів та взаємодії органів публічної влади у сфері запобігання та протидії корупції. Надзвичайні обставини створюють об'єктивні передумови для посилення координації між державними інституціями, водночас породжуючи ризики надмірного обмеження фундаментальних демократичних принципів. Постконфліктний період відбудови прогнозовано характеризуватиметься масштабними капіталовкладеннями та міжнародною фінансовою підтримкою, що актуалізує питання адаптації принципів міжвідомчої взаємодії до нових викликів та можливостей.

Стан опрацювання. Теоретико-методологічні аспекти принципів права досліджували А. Колодій, В. Котюк, А. Бабенко, О. Борисова, І. Шаповалова. Проблематику функціонування антикорупційних механізмів в умовах воєнного стану та постконфліктної відбудови аналізували С. Роджер, експерти Transparency International. Водночас динаміка трансформації принципів взаємодії органів публічної влади у антикорупційній сфері в контексті українських реалій воєнного часу та прогнозованої постконфліктної реконструкції потребує комплексного наукового осмислення.

Метою даної статті є аналіз трансформації принципів взаємодії органів публічної влади у сфері запобігання та протидії корупції в умовах воєнного стану та визначення перспектив їх еволюції в постконфліктний період відбудови України.

Виклад основного матеріалу. З позиції теорії пізнання А. Колодій підкреслює, що категорія «принцип» нерозривно пов'язана з поняттями «закономірність» і «сутність». Завдяки цій близькості правові принципи виражають ключові закономірності еволюції суспільства (загальносоціальний рівень) та розвитку права (юридичний рівень), а також відображають сутнісний зміст права як такого. До того ж етимологічно «принцип» (від лат. *principium*) – це базові, найзагальніші засади, вихідні начала, правила чи орієнтири, які розкривають природу явища, його соціальну сутність, спрямованість і найхарактерніші риси [1, с. 42-43].

В. Котюк вказує, що в теорії права розрізняють два поняття: «принципи права» та «правові принципи». Їхня основна відмінність полягає у тому, що правові принципи, як правило, з'являються значно раніше, ніж формується система права та законодавство. Ті правові принципи, які згодом отримують закріплення в системі права й у законодавчих актах, перетворюються на принципи права [2, с. 30].

За А. Бабенко, О. Борисовою, І. Шаповаловою саме принципи права є одним з найефективніших рушійних механізмів еволюційного розвитку правової системи в цілому. Проте сам процес еволюції права має свої об'єктивні внутрішні закономірності, і саме вони задають певний вектор та рамки для всіх новацій у правовій сфері [3, с. 5].

Стосовно сутності поняття «принципи взаємодії органів публічної влади у сфері запобігання та протидії корупції», то ними, на нашу думку, є система фундаментальних, загальнообов'язкових засад, які визначають характер, спрямованість, форми та межі координації, співробітництва та обміну інформацією між різними суб'єктами публічної влади (органами виконавчої влади, місцевого самоврядування, спеціалізованими антикорупційними органами тощо) з метою підвищення ефективності антикорупційної діяльності як єдиної системної функції держави.

Не зважаючи на те, що принципи – це стала категорія, що має бути фундаментальною та непохитною, все ж введення воєнного стану в Україні спричинило суттєві зміни в реалізації низки прин-

ципів права, зокрема тих, що стосуються антикорупційної діяльності в цілому та взаємодії органів публічної влади у сфері запобігання та протидії корупції зокрема. Згідно зі статтею 64 Конституції України, у період дії воєнного стану допускається запровадження певних тимчасових обмежень конституційних прав і свобод громадян (з обов'язковим зазначенням терміну їхньої дії). Водночас стаття 106 Конституції наділяє Президента України правом видавати укази та розпорядження на основі і на виконання Конституції та законів, які є обов'язковими для виконання на всій території країни [4].

Ці конституційні норми зумовлюють двоїстий ефект для сфери запобігання та протидії корупції. Так, з одного боку, надзвичайні обставини об'єктивно вимагають посилення координації між органами влади, прискореного обміну інформацією, спрощення бюрократичних процедур і оперативнішого реагування. Це особливо критично для ефективної боротьби з корупційними ризиками в оборонному секторі, закупівлях для Збройних Сил України, розподілі гуманітарної допомоги та інших пріоритетних напрямках, де зволікання може мати катастрофічні наслідки. Водночас з іншого боку, виникає реальна небезпека надмірного звуження фундаментальних принципів, таких як законність, прозорість (гласність) та незалежність антикорупційних органів. Такі обмеження можуть виправдовуватися посиланням на необхідність захисту національної безпеки, але разом із тим створюють потенціал для зловживань, зменшення громадського контролю та послаблення антикорупційних механізмів. Таким чином, воєнний стан змушує балансувати між потребою в максимальній оперативності та збереженням ключових демократичних і правових засад, щоб уникнути перетворення тимчасових винятків на системну загрозу верховенству права.

Наприклад, обмеження принципу гласності у воєнний час є найбільш очевидним та виправданим. Згідно зі ст. 34 Конституції України існує можливість обмеження права на інформацію з міркувань національної безпеки. На практиці це означає, що антикорупційні органи можуть не розголошувати перед громадськістю дані про розслідування, пов'язані з оборонною сферою, закупівлями для потреб Збройних Сил України, переміщенням військових підрозділів тощо [4]. Проте навіть за таких умов громадськість продовжує мати доступ до гучних антикорупційних справ, затримань та публічних повідомлень, що свідчить про наявність певного рівня відкритості, хоч і обмеженого, навіть у період воєнного стану.

При цьому обмеження гласності не повинні поширюватися на інформацію, яка не має прямого зв'язку з національною безпекою. Наприклад, розслідування корупції в сфері соціальних послуг або місцевого самоврядування, навіть у воєнний час, мають залишатися прозорими для громадськості.

Ще більш проблематичним є обмеження принципу незалежності антикорупційних органів в умовах воєнного стану. З одного боку, існує думка, що в надзвичайних обставинах необхідна більш жорстка централізація управління [5, с. 76], зокрема в правоохоронній сфері, що може передбачати посилення координаційних повноважень окремих органів над іншими. З іншого боку, як наголошують експерти Transparency International, саме в період кризових ситуацій, у тому числі збройних конфліктів, ризики корупції значно зростають, що вимагає не послаблення, а, навпаки, посилення незалежності антикорупційних інституцій [6, с. 13].

Ми переконані, що запровадження воєнного стану не повинно становити підстави для значного обмеження автономності спеціалізованих антикорупційних інституцій, адже це суперечить їхньому фундаментальному призначенню – гарантувати об'єктивне та ефективне провадження у справах про корупційні діяння. Водночас виправданим видається налагодження тіснішого співробітництва між антикорупційними установами, військовими відомствами та органами безпеки з питань, які мають пряме відношення до захисту державного суверенітету. Основоположним мірилом прийнятності такого співробітництва має залишатися збереження повної процесуальної автономії антикорупційних структур при ухваленні рішень у конкретних кримінальних провадженнях.

Інтенсифікація інформаційного обміну між державними органами в період збройного конфлікту видається обґрунтованою потребою швидкого реагування на корупційні прояви у стратегічно важливих галузях. Спрощення процедур передачі відомостей, створення інтегрованих інформаційних систем, надання антикорупційним органам ширшого доступу до баз даних силових структур здатне істотно підвищити результативність виявлення корупційних механізмів. Проте ми вважаємо, що розширення інформаційної взаємодії має обов'язково доповнюватися посиленням системи захисту конфіденційної інформації, оскільки збільшення кількості осіб, які мають доступ до таких даних, створює додаткові ризики їх неправомірного розголошення, що становить особливу небезпеку під час воєнних дій. Так, наприклад, еволюція координаційних механізмів у період воєнного стану може включати формування спеціалізованих платформ для протидії корупційним явищам у сфері оборони та військового забезпечення.

Водночас завершення воєнного стану та початок постконфліктної реконструкції поставлять нові завдання та створять нові можливості для функціонування системи взаємодії органів публічної

влади у сфері запобігання та протидії корупції. Ми прогнозуємо, що період після завершення активних бойових дій характеризуватиметься декількома важливими трендами, які матимуть вплив на принципи міжвідомчої взаємодії.

Передусім, відновлення та укріплення принципу публічності діяльності стане критично важливим для побудови суспільної довіри до процесів національної відбудови. Великомасштабні капіталовкладення у відновлення інфраструктурних об'єктів, житла та соціальних закладів породжуватимуть серйозні корупційні ризики, а відкритість антикорупційних інституцій стане визначальним фактором для залучення зовнішньої фінансової допомоги. Згідно з аналітичним дослідженням Transparency International «Rebuilding Integrity: Preventing Corruption in Ukraine's Recovery», міжнародні партнери-донори ставлять умовою надання підтримки функціонування дієвих антикорупційних механізмів, насамперед транспарентної роботи спеціалізованих антикорупційних органів [7, с. 34].

Крім того, українське громадянське суспільство, яке набуло значної сили протягом періоду тривалого збройного конфлікту, безперечно, наполягатиме на повній транспарентності реконструкційних процесів та гарантованому притягненні до відповідальності винних у корупційних діяннях. Це створить підґрунтя не просто для повернення принципу публічності до передвоєнних стандартів, а й для його якісного вдосконалення шляхом впровадження інноваційних форм суспільного нагляду, оприлюднення інформації про функціонування антикорупційних структур та їхню міжвідомчу співпрацю, публічної демонстрації досягнень координованих антикорупційних заходів тощо.

Наступним важливим аспектом стане консолідація автономності спеціалізованих антикорупційних інституцій як неодмінної передумови формування суспільної довіри до відбудовних ініціатив. Постконфліктна фаза типово супроводжується конкуренцією за доступ до ресурсів реконструкції, що породжує потужні мотиви для політичного впливу на роботу антикорупційних установ. Практика інших держав (Боснія і Герцеговина, Косово, Ірак) демонструє, що брак самостійних антикорупційних механізмів у постконфліктний період спричиняє широкомасштабне привласнення відбудовних фондів та знищує легітимність державної влади [8].

Додатково, вагома частка корупційних надходжень, ймовірно, опиниться в іноземних юрисдикціях, що обумовить необхідність активної співпраці у виявленні та репатріації таких активів. Існуючі інструменти міжнародної юридичної допомоги, які нині функціонують із низькою результативністю та значними часовими витратами, потребують кардинального реформування [9]. Це може включати розробку спеціальних двосторонніх домовленостей про пришвидшену правову підтримку в провадженнях, пов'язаних із корупційними діяннями у контексті національної реконструкції.

Значущим аспектом стане еволюція координаційних механізмів у постконфліктну добу, що передбачатиме формування спеціалізованих платформ координації антикорупційних зусиль саме в реконструкційній галузі. Це може охоплювати створення спеціального координаційного центру з делегатами від різних антикорупційних структур, який би відстежував корупційні загрози у відбудовних ініціативах, організовував скоординовані розслідування та забезпечував циркуляцію інформації. Міжнародна практика свідчить, що впровадження таких спеціалізованих координаційних структур становить ефективний механізм боротьби з корупцією в постконфліктних умовах [10, с. 22].

І на сам кінець важливим аспектом стане й зміцнення принципу колективної відповідальності через розробку спільних критеріїв результативності антикорупційної роботи у відбудовній сфері. Якщо наразі кожна інституція презентує індивідуальні звіти про свою діяльність, то в постконфліктний період доцільно впровадити консолідовану звітність про досягнення міжвідомчої взаємодії, що дозволить проаналізувати ефективність координації та ідентифікувати вразливі елементи системи.

Висновки. Підсумовуючи, хотіли б зауважити, система принципів взаємодії органів публічної влади у сфері запобігання та протидії корупції є динамічною категорією, що адаптується до трансформацій соціально-політичного контексту. Якщо в передвоєнний період ключовою проблемою була низька результативність міжвідомчої співпраці через інституційні та нормативні недоліки, то воєнний стан породив нову дилему балансування між оперативністю антикорупційних механізмів та збереженням конституційних засад демократичності і верховенства права. Постконфліктна фаза відбудови прогнозовано характеризуватиметься одночасним посиленням як принципів, орієнтованих на ефективність координації (інформаційний обмін, спеціалізовані координаційні платформи, транснаціональна співпраця), так і принципів, що гарантують демократичність системи (публічність, автономність антикорупційних інституцій, колективна відповідальність).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колодій А.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 42–46.
2. Котюк В.О. Теорія права: курс лекцій. Київ: Вентурі, 1996. 208 с.

3. Бабенко А.М., Борисова О.О., Шаповалова І.О. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 3 (44). С. 3–7. DOI: <https://doi.org/10.32782/ryuv.v3.2022.1>.
4. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2025 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Лоїк В.Б. Підготовка органів управління до дій в надзвичайних ситуаціях : навч. посіб. / В.Б. Лоїк, О.Д. Синельников, Р.С. Яковчук, О.В. Лазаренко. Львів: Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності, 2020. 374 с.
6. Transparency International. Defence and Security Programme. Corruption Risks in Defence Institutions during Armed Conflict. London: Transparency International UK, 2022. 48 p.
7. Transparency International. Rebuilding Integrity: Preventing Corruption in Ukraine's Recovery. Berlin: Transparency International, 2023. 67 p.
8. Fighting corruption in post-conflict and recovery situations : report. United Nations Development Programme (UNDP). New York: UNDP, 2008. 48 p. URL: http://content-ext.undp.org/aplaws_publications/2594849/Fighting%20corruption%20in%20post-conflict%20and%20recovery%20situations.pdf (date of access: 10.02.2026).
9. Сміт Р. Міжнародні стандарти надання правової допомоги: порівняльний аналіз. *Юридична газета*. 2016. № 12 (510). 23 березня. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/insh/-mizhnarodni-standarti-nadannya-pravovoyi-dopomogi-porivnyalniy-analiz.html> (дата звернення: 10.02.2026).
10. Transparency International. Controlling Corruption in Post-Conflict Countries. Berlin: Transparency International, 2005. 72 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 10.02.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.03.2026
Дата публікації: 3.04.2026